

Doorgaande lijn

De overgang van kinderopvang naar basisschool

Actieve kinderen bouwen zelf mee aan hun weg van de kinderopvang naar de basisschool. Het organisatorische raamwerk van de kleuterklas, dat als tussenfase dient, geeft ondersteuning, aldus Helle Johanneson.

langrijk voelen en overtuigd zijn dat wat hij/zij meeneemt van de kindervang zal bijdragen aan het gemeenschapsgevoel in de school.

Naar school in Denemarken

In Denemarken gaan kinderen op zesjarige leeftijd naar school. De kinderopvang eindigt in mei terwijl de verplichte kleuterklas pas in augustus/september begint. Het 'gat' van twee maanden wordt opgevuld met naschoolse opvang (skolefritidsordning; SFO) die de kinderen daarna dagelijks in de middag opvangt na schooltijd. Vanuit institutioneel oogpunt verloopt de overgang naar de basisschool in drie fases: van kinderopvang naar de naschoolse opvang en later naar de kleuterklas. In de gemeente Gladsaxe kan de kleuterklas ook in juni en augustus worden bezocht. In deze maanden gaan kinderen 's ochtends naar de kleuterklas en 's middags naar de naschoolse opvang. De leidinggevende van de kleuterschool werkt samen met de tweede pedagogisch medewerker, die ook vaak bij de middag is betrokken. Beiden werken samen met de leerkrachten van groep 1 (groep 3 in Nederland). Alhoewel sommige lessen gezamenlijk worden uitgevoerd, ligt de verantwoordelijkheid bij de kleuterschoolleiding.

DOOR: HELLE JOHANNESON - In de Deense gemeente Gladsaxe, waar ik als onderwijskracht in een kleuterklas in een basisschool werk, voeren we de overgang naar het basisonderwijs uit in 'pedagogische continuïteit'. Deze term benadrukt de naadloze overgangen in het geïnstitutionaliseerde leven van een kind. Lokale autoriteiten hebben voor de transities een vierdelig raamwerk opgesteld:

1. Een samenwerkingsovereenkomst tussen kinderopvangpedagogen en kleuterklasleerkrachten met gedeelde visies en doelen.
2. Een ontwikkelingsrapport van het kind, als onderdeel van het laatste ouder-kinderopvangoverleg. Dit kan als basis dienen voor het samenstellen van de groepen van kinderen op school. Het rapport kan ook worden gebruikt voor de eerste ouder-schoolbijeenkomst en daarbij als basis dienen voor het leerlinggerichte onderwijs.
3. Voor elk kind een 'Hier ben ik'-koffer, een persoonlijke herinnering aan de kinderopvang. Deze moet bestaan uit een tekening van het gezin, een meetlint waarop de lengte van het kind is aangegeven op verschil-

lende momenten tijdens zijn/haar jaren in de kinderopvang, een competentieportret en een tekening waarin verwachtingen van de toekomstige school zijn te zien.

4. Een 'Hier zijn we'-schatkistje met daarin een aantal verzamelde objecten die aan de kinderopvang doen herinneren. In het schatkistje zit een groepsfoto en een aantal favoriete liedjes en spelletjes. Verder moet het een fotodocumentatie bevatten waarin te zien is hoe het kind aan een project heeft gewerkt, en als laatste een cadeautje aan de school.

Pedagogische continuïteit betekent samenwerking tussen beroepskrachten. Er wordt uitgegaan van een werkwijze waarin de ontwikkeling en het leren van een kind in de context van een sociale gemeenschap worden geplaatst. Het is hierbij belangrijk om kinderen als actieve en competente spelers te betrekken in hun eigen leerproces en hun dagelijkse bezigheden. Ieder kind moet de mogelijkheid krijgen om zijn eigen achtergrond en cultuur van de kinderopvang en thuis op de basisschool te benutten. Het kind moet zich be-

Voordat school begint hebben de kinderopvanginstellingen bijeenkomsten georganiseerd voor ouders en pedagogisch medewerkers. Aan de hand van wat er uit deze gesprekken komt stellen pedagogisch medewerkers en kleuterschoolleiding de groepen samen. Als er kinderen zijn die extra zorg nodig hebben of een achtergrond hebben die bekend moet zijn, wordt er een netwerkbijeenkomst gehouden waarin de ouders, kleuterleiding en de kinderopvangleidster participeren. Zo wordt alle partijen de mogelijkheid geboden om vragen te stellen of uitleg te geven over het verleden van het kind zodat de overgang zo makkelijk mogelijk kan worden gemaakt.

Sommige kinderopvangcentra kiezen ervoor om vóór het begin van de naschoolse opvang in juni de nieuwe school te bezoeken zodat kinderen alvast kunnen wennen aan hun toekomstige omgeving. Misschien nemen ze hun lunchpakketjes mee naar het schoolplein of brengen ze een bezoek aan de schoolbibliotheek. Het is ook voorstelbaar dat de schoolkinderen en pedagogisch medewerkers vast hallo komen zeggen.

Schatkistjesdag

In dezelfde periode organiseert de school een speciale dag voor de toekomstige schoolkinderen – de schatkistjesdag. Op die dag krijgen alle kinderen hun schatkisten om ze gebruiksklaar te maken voor de naschoolse opvang, een paar dagen later. Dit sociale evenement is zo georganiseerd dat kinderen de mogelijkheid krijgen om op schattenjacht te gaan, hun nieuwe omgeving te ontdekken en met andere kinderen te spelen. Kinderen die al op de kleuterschool zitten helpen deze dag mee met het plannen en organiseren om de nieuwkomers welkom te heten.

In juni brengen de nieuwe kinderen tijd door met de kleuterleiding, die de kinderen de eerste schooljaren moet volgen. Tijdens deze maand ligt de aandacht op het creëren van een veilige en herkenbare omgeving voor de kinderen. Een nieuwe wereld gaat voor hen open, vol potentie, nieuwe uitdagingen, verwachtingen en minder volwassenen. Er gaat veel tijd zitten in het opbouwen van sociale relaties in juni. Er ontstaan nieuwe relaties tussen kinderen on-

derling, tussen kinderen en kleuterleidsters en tussen kleuterleidsters en ouders.

De activiteiten die in juni worden uitgevoerd zijn gebaseerd op de competentieportretten uit de koffertjes van de kinderopvang. De klassenleiding probeert de kinderen elkaars kwaliteiten en competenties te laten zien en over te brengen dat alle kinderen verschillend zijn maar dat elk kind iets heeft toe te voegen aan de gemeenschap. De competentieportretten worden aan de wand gehangen zodat ze later kunnen worden gebruikt als in augustus de school begint.

De klassenleiding probeert de kinderen voldoende mogelijkheden te bieden om zelfstandig hun ervaring en kennis van de kinderopvang uit te wisselen met hun nieuwe vriendjes door middel van spelletjes en liedjes uit hun schatkist. Op deze manier ontstaat er een gezamenlijke ontmoetingsplek. Vooral de spelletjes bieden mogelijkheden om vriendschappen op te bouwen met kinderen van andere opvangcentra.

Jaarprogramma

De school is verplicht om de inhoud van de koffers en schatkisten een plek te geven in het jaarrooster en de educatieve activiteiten. De voorwerpen worden gebruikt voor verschillende thema's waaraan de kleuterklasleerlingen gedurende het schooljaar zullen werken. Ook worden ze ingezet met het oog op de toekomstige overgang naar de eerste klas (groep 3 in Nederland).

De school begint met de twee thema's 'ik' en de 'gemeenschap'. Aan de hand van de tekeningen van hun families vertellen de kinderen over zichzelf en waar ze vandaan komen. De klassen gaan op bezoek bij de kinderen thuis om ieder kind de kans te geven om te laten zien waar het vandaan komt. Zo krijgen ze een idee hoe iedereen verschillend leeft. Op de langere termijn krijgt het familieportret een plekje in een grote familiestamboom, die tot aan de overgrootouders teruggaat, ingevuld door het kind en zijn ouders.

De competentieportretten worden aan het begin van het schooljaar weer in gebruik genomen. Het kind en de klassenleiding gebruiken de portretten individueel maar ook voor het

thema 'gemeenschap'. De kinderen dragen zelf bij aan het opstellen van gedragsregels voor hun klas. Ze maken samen een poster waarop wordt uitgelegd hoe je een goede vriend kunt zijn en wat vriendschap voor hen betekent.

Na één maand op school gaan de kinderen voor één dag weer terug naar de kinderopvang. Ze brengen op deze dag hun schatkistjes terug zodat de volgende groep kinderen ze kan gebruiken. In hun schatkistjes doen ze een foto van hun klas, een fotoposter van hun schoolleven en een cadeautje voor het toekomstige kind dat het schatkistje zal gebruiken.

Tijdens het schooljaar vertellen de kinderen elkaar welke projecten ze hebben gedaan met hun schatkistjes. Het kan bijvoorbeeld zijn dat ze betrokken zijn geweest in een project over 'ruimte en planeten' of 'dieren van het meer'. Op deze manier wordt een project en de kennis van de kinderen overgedragen op andere kinderen waardoor er wellicht weer een nieuw idee ontstaat voor een nieuw project op school. De meetlinten van de kinderen worden tijdens het schooljaar vooral ingezet voor de rekenlessen, om elkaar op te meten en afstanden te berekenen.

Aan het einde van het eerste jaar wordt een aantal van de eerder beschreven voorwerpen weer tevoorschijn gehaald. De tekeningen waarop de kinderen hun verwachtingen hebben weergegeven worden nu uitgebreid met hun verwachtingen van de eerste klas (groep 3 in Nederland). Ook wordt er een gezamenlijk competentieportret gemaakt voor de hele klas om te laten zien waar de klas samen goed in is. De kinderen kiezen materialen uit hun eerste schooljaar waarvan zij vinden dat ze belangrijk zijn om de overgang te kunnen maken. Daarnaast is er een overdrachtsgesprek tussen de toekomstige leerkracht en de kleuterschoolleiding.

Helle Johanneson is leidinggevende van een kleuterklas aan de Vadgaard school in Glad-saxe (Denemarken)

• E: Hellejohanneson@hotmail.com

¹ KLEUTERLEIDSTERS HEBBEN IN DENEMARKEEN EEN OPLEIDING PEDAGOGIEK GEDAAN, NET ALS DE PEDAGOGEN IN PEUTERSPEELZALEN EN DE KINDEROPVANG.